

Nationalekonomisk toppforskning i Sverige – omfattning, lokalisering och inriktning

ANDERS BJÖRKLUND

är professor i nationalekonomi vid SOFI, Stockholms universitet. Hans forskning har under senare år främst handlat om fördelningsfrågor och särskilt om familjebakgrundens betydelse för framgång på arbetsmarknaden. anders.bjorklund@sofi.su.se

Artikeln utgår från en kartläggning av bidrag från forskare vid svenska institutioner och institut till sex ledande tidskrifter i nationalekonomi. Under åren 2002–13 publicerade dessa tidskrifter 65 artiklar med någon svensk medförfattare. Detta är klart mer än summan av bidragen från Danmark, Finland och Norge. Kartläggningen visar en kraftig dominans för författare från Stockholm och Uppsala, med Institutet för internationell ekonomi i spetsen. Andelen kvinnor bland forskarna är 7,9 procent. Artiklarna är ganska jämnt fördelade mellan teoretisk och empirisk forskning. Författaren diskuterar om fokus på topppubliceringar har gått för långt och bedömer att så är fallet vid tjänstetillsättningar.

Svensk nationalekonomisk forskning har under lång tid internationaliserats. Detta har bl a inneburit en ökad strävan bland forskarna att publicera sig i internationella tidskrifter i allmänhet och i de högst ansedda tidskrifterna i synnerhet. Inom professionen belönas publicering i toptidskrifterna på flera sätt. Den ger uppmärksamhet och status inom professionen, den ger en inkörsport till de främsta nätverken i det internationella forskarsamhället och den tillmäts hög vikt vid tjänstetillsättningar och befordringar till docent och professor. Vissa institutioner och institut har – åtminstone periodvis – tillämpat direkta lönepremier för sådana publikationer.

Internationell publicering och uppmärksamhet i form av hög citeringsfrekvens betonas också i den officiella forskningspolitiken. Resurstilldelningen till svenska universitet baseras delvis på citeringar. Universiteten är också ålagda att redovisa sina publikationer i särskilda databaser som kan användas för bibliometriska analyser.

Men ibland möts denna utveckling med kritik. Ett vanligt påstående är att ledande forskare inte får tillräckligt med tid för den svenska debatten och för bidrag till utredningar av olika slag; den sk tredje uppgiften blir lidande. Ibland sägs också att forskningens internationalisering innebär att svenska problem nedprioriteras till förmån för frågor knutna till andra länder eller till mer inomakademiska frågor.

Mitt syfte är att bidra till denna debatt om svensk nationalekonomisk forskning. En bakgrund är två artiklar i *Journal of Economic Literature* som beskriver utvecklingen av den forskning som har publicerats i de nationalekonomiska toptidskrifterna: se Card och DellaVigna (2013) och Hamermesh (2013). Jag har sammanställt bidragen till sex toptidskrifter från forskare vid svenska institutioner och institut under åren 2002–13. Detta ger mig möjlighet att jämföra karaktären på den svenska nationalekono-

Det har varit lätt att få synpunkter från kollegor på denna uppsats. Kollegorna är för många till antalet för att räknas upp och deras synpunkter för många för att kunna beaktas till fullo.

miska forskningen med den internationella. Med denna jämförelse som utgångspunkt avslutar jag artikeln med några reflektioner kring tre forskningspolitiska frågeställningar.

1. Urval av artiklar och författare

Card och DellaVigna undersöker de tidskrifter som brukar kallas ”topp-5” i nationalekonomi, nämligen *American Economic Review* (AER), *Econometrica* (ECA), *Journal of Political Economy* (JPE), *Review of Economic Studies* (RES) och *Quarterly Journal of Economics* (QJE). Hamermesh har ett amerikanskt perspektiv och exkluderar därför RES, som har en europeisk bas. Jag inkluderar dock också *Journal of Economic Literature* (JEL), och detta av två skäl. För det första är det den tidskrift som under den aktuella perioden genomgående har haft högsta *impact factor* enligt ISI-Thompson. För det andra publiceras där överblickande artiklar om centrala frågor.

Jag vill belysa den verksamhet som bedrivs vid svenska forskningsinstitutioner. Därför definierar jag ”svensk” författare utifrån den första adress som författaren anger i artikeln. Om denna adress är svensk har artikeln en svensk medförfattare och ingår i mitt urval.¹ Detta betyder att utländska medborgare verksamma vid svenska institutioner inkluderas, men inte svenska medborgare som anger en utländsk institution som första adress.

Under de 12 åren 2002–13 identifierar jag 65 artiklar med någon svensk medförfattare enligt denna definition. Som vi kommer att se är dock samförfattande med utländska forskare vanligt, varför antalet artiklar vägda med svenska författarandelar är klart lägre än 65, nämligen 38,35. Antalet forskare baserade i Sverige med en sådan toppublicering under den aktuella perioden är 51, vilket innebär att det finns forskare med flera bidrag under perioden.²

2. Resultat av kartläggningen

Antal artiklar och författarnas lokalisering

Tabell 1 visar antalet artiklar (vägda med svenska författarandelar på andra raden) med någon svensk medförfattare. Artiklarna redovisas med fördelning på tidskrift och institution. I tabell 2 relaterar jag dessa tal till det totala antalet artiklar i de sex tidskrifterna; tabellen visar att de 65 artiklarna

¹ En komplikation är att fyra artiklar har en författare som har angett två olika svenska adresser. I samtliga fall handlar det om författare som angett Institutet för Näringslivsforskning (IFN) som en adress; i tre fall har också Institutet för internationell ekonomi (IIES) och i ett fall också Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet angetts som adresser. Jag har här (efter att ha inhämtat information från berörda institutioner) fördelat författarskapet jämnt mellan de angivna institutionerna. Denna företeelse med dubbla adresser understryker för övrigt något som jag framhåller längre fram i artikeln, nämligen det nära samarbetet i Stockholmsområdet.

² Alla artiklar och uppgifter om dess författare finns tillgängliga på min hemsida: www2.sofi.su.se/~abj

innebär att 1,86 procent av tidskrifternas samtliga artiklar har haft minst en svensk medförfattare och att svenska forskare har stått för 1,10 procent av den samlade produktionen. Tabellerna visar även utfallen för Danmark, Finland och Norge.

Bland tidskrifterna återfinns det största antalet artiklar i AER (21) och QJE (19). Det faktum att RES har sin bas i Europa har inte lett till fler artiklar i denna tidskrift. Om vi relaterar antalet artiklar till det totala antalet artiklar i respektive tidskrift ser vi i tabell 2 att det är QJE som sticker ut från de övriga, nästan 4 procent av tidskriftens artiklar har någon författare med svensk första adress. Detta innebär en betydande synlighet för svensk nationalekonomi i en tidskrift med hög internationell prestige.

Bland institutioner dominerar Institutet för internationell ekonomi (IIES) vid Stockholms universitet, med bidrag till nästan hälften (30) av de 65 artiklarna. Därefter kommer Handelshögskolan (HHS), med bidrag till 15 artiklar, Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet (SU), med 6,5 artiklar, Nationalekonomiska institutionen i Uppsala plus IFAU (UU), med 6 bidrag, och ytterligare sju institutioner med bidrag till ett mindre antal artiklar.

Att IIES kommer bäst ut torde inte förvåna dem som har följt svensk nationalekonomisk forskning de senaste decennierna. Men det är kanske mer förvånande att alla artiklar utom en (från Lunds universitet) kommer från Stockholm-Uppsalaområdet. Frågan är om detta är en tillfällighet eller om det återspeglar något mer grundläggande, som att vi här har ett produktivt ”kluster”. Vad som också talar för tanken att det handlar om ett kluster är att sju av de 65 artiklarna har författare från minst två olika institutioner i området.

Det finns fler faktorer som talar för klustertanken. Institutionerna i området samarbetar inom forskarutbildningen, vilket ger ett program med kompetens över breda områden. Kompetenser över breda områden kompletterar ofta varandra när det gäller att leda ett projekt till en toppublicering. Avstånden är dessutom korta. Även om modern teknik underlättar samarbete mellan forskare från avlägset belägna institutioner är korta avstånd en klar fördel. Korta avstånd mellan många institutioner lockar dessutom gästforskare och är attraktivt vid rekrytering av nya forskare.

Men ett vetenskapligt kluster innehåller troligen inte bara samarbete, utan också konkurrens. När man betraktar andra kluster på det nationalekonomiska området, såsom London (med LSE och UCL som främsta institutioner) och Cambridge, MA (med Harvard och MIT som främsta institutioner) blir intrycket onekligen att det handlar om *både* samarbete *och* konkurrens. Även i Stockholm-Uppsalaområdet är mitt intryck att institutionerna jämför sig med varandra när det gäller publiceringar, samtidigt som det pågår mycket samarbete mellan enskilda forskare.

En intressant fråga är om det finns tydliga förändringar över tiden i dessa mönster. Jag har delat min observationsperiod i två delar om sex år (2002–07 och 2008–13). De 65 artiklarna fördelar sig på 28 under den för-

	AER	ECA	JEL	JPE	QJE	RES	Totalt
Sverige	21 12,74	10 5,08	2 1,67	5 2,67	19 12,18	8 4,0	65 38,35
Varav med någon författare från:							
IIES	7,5 4,58	5 2,75	0,75 0,75	3 1,33	10,75 7,08	3 1,66	30 18,17
HHS	8 4,83	2 1	0	1 0,33	3 1,23	1 0,5	15 7,9
SU	1 0,5	1 0,5	0	0	4 1,42	0,5 0,17	6,5 2,58
UU	1 0,50	1 0,5	1 0,33	1 0,33	2 1,33	0	6 3,00
IFN	2,5 1,17	1 0,33	0,25 0,25	1 0,33	0,25 0,25	0,5 0,17	5,5 2,50
SOFI	0	0	1 0,33	1 0,33	1 0,67	2 1,0	5 2,33
LU	1 0,33	0	0	0	0	0	1 0,33
Karolinska	0	0	0	0	1 0,2	0	1 0,2
KTH	0	0	0	0	0	1 0,5	1 0,5
Lantbruksuniversitet, Uppsala	1 0,33	0	0	0	0	0	1 0,33
Riksbanken	1 0,5	0	0	0	0	0	1 0,5
Danmark	4 3,0	11 5,52	0	1 0,5	1 0,5	1 0,33	18 9,85
Finland	1 0,33	2 0,83	0	1 0,5	0	2 1,5	6 3,17
Norge	11 6,41	2 2	0	4 1,5	2 0,83	6 3,25	25 14,77

Tabell 1

Antal artiklar i nationalekonomiska topp-tidskrifter 2002-13.

Anm: Första radens siffra anger antal artiklar med någon medförfattare från en svensk, dansk, finsk och norsk institution. Andra radens siffra anger vägt antal artiklar med svenska, danska, finska och norska författarandelar för varje artikel. Korta kommentarer till tidigare artiklar beaktas ej. Majnummer av AER och specialnummer av JPE ingår ej. Artiklar i JEL som utgår från en bok ingår ej. Till UU har jag även räknat IFAU (tre artiklar).

sta perioden och 37 under den andra, dvs en viss ökning. Denna ökning bör dock också ses i ljuset av att de utvalda tidskrifterna har ökat antalet publicerade artiklar mellan mina båda perioder. IIES noteras för 15 artiklar under båda sexårsperioderna. Detta instituts relativa dominans har således minskat något enligt dessa data. Det skulle dock behövas längre tidsserier för mer bestämda påståenden om hur styrkeförhållandet mellan IIES och övrig svensk nationalekonomi har utvecklats över tiden.

Ytterligare en fråga är om det faktum att 1,86 procent av artiklarna har en svensk medförfattare och att 1,10 procent av artiklarna är skrivna av

Tabell 2
Andel artiklar i nationalekonomiska topp-tidskrifter 2002–13

	AER	ECA	JEL	JPE	QJE	RES	Totalt
Sverige	1,79 1,08	1,38 0,7	1,50 1,26	1,19 0,64	3,85 2,47	1,43 0,72	1,86 1,1
Danmark	0,34 0,26	1,51 0,76	0	0,24 0,12	0,20 0,1	0,18 0,06	0,51 0,28
Finland	0,09 0,03	0,28 0,11	0	0,24 0,12	0	0,36 0,27	0,17 0,09
Norge	0,94 0,55	0,28 0,28	0	0,95 0,36	0,40 0,17	1,08 0,58	0,71 0,4

Anm: Första radens siffra anger andel (i procent) av samtliga artiklar i sex nationalekonomiska topp-tidskrifter med någon medförfattare från svensk (nordisk) institution. Andra radens siffra anger vägd andel med svensk (nordisk) författarandel.

svenskar, är att betrakta som mycket eller litet. Detta är självfallet vanskligt att uttala sig om. Hela professionen är starkt influerad av USA, som även är basen för fem av sex tidskrifter; två av dem är utgivna av American Economic Association. För att ge något perspektiv på detta har jag också noterat bidrag till dessa tidskrifter från forskare med en institution i Danmark, Finland och Norge som första adress. Grovt sett är dessa länders befolkning 50 procent större än Sveriges. Vi ser att dessa länder har bidragit till sammanlagt 49 artiklar, med 25 från Norge, 18 från Danmark och 6 från Finland. Relativt befolkningen är således de svenska bidragen klart omfattande i ett nordiskt perspektiv. Detta gäller både den första och andra delperioden. Om något har Sveriges övertag ökat över tiden.

Ålder och kön

Tabell 3 visar ålders- och könsfördelningen för författarna till de 65 artiklarna. Vi ser att de flesta har kommit en bit i karriären när dessa artiklar publiceras, 57,2 procent var i åldern 36–50 år. Men det är inte ovanligt med unga forskare: 16,7 procent var 35 år eller yngre. Hamermesh visar fördelningen över samma åldersintervall för sitt urval av fyra av dessa sex tidskrifter. För åren 2003 och 2011 är andelen i den yngsta kategorin klart högre än i Sverige, 33 respektive 37 procent mot 16,7 procent i Sverige. Det är särskilt kategorin 36–50 år som uppvisar en hög andel i Sverige. En rimlig förklaring är att de främsta amerikanska forskarna disputerar tidigare än de svenska och påverkas av pressen från landets akademiska befordringssystem.

Jämställdheten mellan könen är ofta på dagordningen vid svenska universitet och forskningsinstitutioner. Att jämställdheten är dålig inom nationalekonomi är välbekant, se t ex Jonung och Ståhlberg (2003). Den högra kolumnen i tabell 3 visar att kvinnor stod för endast 7,9 procent av de svenska bidragen. Sammanlagt noteras sex kvinnor vid svenska institutioner för en toppublicering.³ En artikel har två svenska kvinnor som

³ Dessa är Anna Dreber, Karin Edmark, Helena Holmlund, Heléne Lundqvist, Åsa Rosén och Johanna Wallenius.

-35 år	36-50 år	51-60 år	61- år	Kvinnor
16,7	57,2	21,5	4,6	7,9

Tabell 3
Ålder- och könsfördelning på de svenska författarna till de 65 artiklarna (procent)

Anm: Åldern är mätt för publikationsåret. Enheten är här artikeln. För varje artikel fördelas de svenska författarna på ålder och kön. Tabellen ger ålders- och könsfördelningen för de svenska författarna till de 65 artiklarna i urvalet.

medförfattare och en kvinna bidrar till två artiklar, varför antalet artiklar med en svensk kvinnlig nationalekonom som medförfattare också är sex till antalet.

En jämförelse med Hamermeshs resultat ger perspektiv på den låga andelen för kvinnor. I hans urval av fyra av tidskrifterna var andelen kvinnor 10,3 procent år 2003 och 12,6 procent år 2011, dvs något högre än i min kartläggning. Han visar också en klar uppgång i kvinnoandelen från 4,7 procent år 1963. Jag är inte beredd att tolka skillnaden mellan Sverige och det totala utfallet. Däremot talar mycket för att kvinnor är på väg att stärka sina positioner i både svensk och amerikansk nationalekonomi. Fem av de sex svenska kvinnorna tillhörde den yngsta ålderskategorin under publikationsåret, och fem av de sex artiklarna med kvinnlig svensk medförfattare publicerades under den senare halvan av perioden i min kartläggning. För amerikansk nationalekonomi är det också talande att studera listan över mottagare av den prestigefyllda Clark-medaljen, som utdelas av American Economic Association till främsta nationalekonom under 40 år. Från 1947 till 2005 gick priset till 29 olika män, med Paul Samuelson som den förste pristagaren. Sedan 2007 har fyra män och tre kvinnor fått priset, så en förbättring har ägt rum. Det motsvarande priset i Sverige – Assar Lindbeck-medaljen – är av senare datum. Det utdelades första gången år 2007, och de fyra första pristagarna var män, men 2013 års pris gick till Mariassunta Gianetti vid HHS.

Sammantaget förefaller kvinnorna vara på stark frammarsch inom nationalekonomi i både Sverige och andra länder. Det finns tecken på en kraftig förbättring för kvinnornas del för åldersgrupperna födda från omkring 1970 och framåt. Men eftersom framstegen sker från en så låg nivå kan inte dessa tolkas som att det saknas problem som behöver åtgärdas inom disciplinen.

Samförfattarskap

En väsentlig aspekt på forskningsprocessen är samarbete i form av samförfattande. Tabell 4 visar antalet författare per artikel. Vi kan se att ensamförfattade artiklar är relativt ovanliga, bara 7 av de 65 artiklarna har en ensam författare. Det mest frekventa är två författare. Det är dock klart vanligare med tre eller fler författare än med en ensam, varför medeltalet hamnar på 2,34. Card och DellaVigna visar det genomsnittliga antalet författare för perioden 1970–2012. De finner en kraftig ökning under denna period, och för det sista året hamnar siffran på 2,2 författare, dvs något lägre än för Sve-

Tabell 4
Antal författare per
artikel

Antal författare	1	2	3	4+	Medeltal
Antal artiklar	7	32	22	4	2,34

rige. Hamermesh redovisar andelen ensamförfattade artiklar, och denna andel minskade från 26 till 20 procent mellan 2003 till 2011, vilket ändå är högre tal än för Sverige under i stort sett samma period.

Trenden mot ökat antal medförfattare har enligt Hamermesh pågått ända sedan 1963, då 84 procent av samtliga artiklar i hans data var ensamförfattade. Här kan vi således tala om en påtaglig förändring av arbetsformerna inom den nationalekonomiska forskningen. Troligen har forskningen i Sverige genomgått en liknande förändring under denna tidsperiod.

Hamermesh bidrar också med några tänkbara förklaringar. En förklaring kan vara att forskningen har blivit mer krävande, så att det krävs kompletterande kompetenser för att prestera bra forskning. En annan kan vara att kostnaderna för samarbete har minskat till följd av lägre transportkostnader och tillkomsten av Internet. Ytterligare en förklaring kan hänföras till hur publikationer med olika antal medförfattare värderas inom professionen. Om meritvärdet av ensamförfattande inte är tillräckligt högt blir det karriärmässigt lönsamt med samarbete.

Tabell 5 visar från vilka institutioner som medförfattarna till de 58 skrivna artiklarna kommer. Här kan vi se att det inte har varit så vanligt att artiklarna har författats av forskare från samma institution. Bara 8 av de 58 artiklarna har i sin helhet producerats vid samma svenska institution och ytterligare en artikel har någon medförfattare (dvs sammanlagt minst två författare) från samma svenska institution. Det har varit nästan lika vanligt med samarbete med en annan svensk institution (7 artiklar); alla dessa har som framgick ovan författats av forskare från olika institutioner i Stockholm-Uppsalaområdet. Det mest framträdande i tabellen är i stället förekomsten av medförfattare från andra länder. Här kommer flest medförfattare till en svensk forskare från USA (eller i några fall Kanada), men Norden plus övriga Europa får nästan lika höga tal. USA:s dominans är här således inte så tydlig som många kanske förväntar sig med tanke på landets övergripande dominans inom professionen. Samarbete inom Europa är i stort sett lika vanligt. Möjligen är detta också ett tecken på att den amerikanska dominansen är på väg att avta inom forskningen. En vanligt förekommande uppfattning är att Europa har närmat sig USA inom den nationalekonomiska toppforskningen.

Den bild som ges av tabell 5 är dock att det internationella samarbetet mellan forskare är omfattande. Detta betyder inte nödvändigtvis att den dagliga interaktionen vid våra institutioner är oviktig för produktionen av forskning och för forskningens kvalitet. Men det internationella utbytet är uppenbarligen viktigt för de svenska bidragen till de bästa tidskrifterna.

Tabell 5
Medförfattares akademiska hemvist

Alla från samma svenska institution	Någon från samma svenska institution	Två (eller flera) olika svenska institutioner	Någon från annat nordiskt land	Någon från övriga Europa	Någon från USA eller Kanada
8	1	7	3	18	23

Anm: Några artiklar har mer än en kombination av medförfattare varför summan överstiger 58.

Forskningens inriktning

Inriktningen på den forskning som publiceras i topptidskrifterna har genomgått radikala förändringar under senare decennier. Hamermesh skiljer mellan 1) ren teori, 2) teori med simuleringar, 3) empiri med lånade data, dvs data som forskaren inte själv har samlat in, 4) empiri med egna data, dvs data som forskaren själv har samlat in och 5) experiment (i laboratorium eller på fält). Med denna uppdelning finner han just radikala förändringar. På 1960- och 1970-talet dominerade rent teoretiska studier, som utgjorde drygt 50 procent av artiklarna. Därefter har denna andel gått ned till ca 24 procent (genomsnitt för 2003 och 2011). Teoretiska studier med simuleringar har ökat till ca 10 procent. Den stora expansionen återfinns i kategorin ”empiri med egna data”, som 2011 hade vuxit till hela 34 procent av samtliga artiklar. Empiriska studier med egenhändigt insamlade data har således blivit vanligare än ren teori inom nationalekonomisk toppforskning. Empiriska studier med lånade data har utgjort 30–48 procent av artiklarna under perioden. Siffrorna för tillväxten av empirisk forskning med egen datainsamling förvånar säkert inte dem som har följt forskningen på nära håll, men jag tvivlar på att denna utveckling är välkänd i bredare samhällsvetenskapliga och forskningspolitiska kretsar. Hamermesh visar också att artiklar som är baserade på experiment har ökat sedan 1960-talet och att de 2011 uppgick till drygt åtta procent av alla artiklar.

Jag har försökt göra en motsvarande uppdelning av forskningsinriktningen hos de 65 artiklarna med svenska författarbidrag. Jag har dock funnit det svårt att avgöra vad som är egenhändigt insamlade data och vad som är lånade data. Detta beror särskilt på att åtskilliga studier använder svenska registerdata. Av egen erfarenhet vet jag att det krävs betydande insatser för att förstå innehållet i data som har generats av exempelvis de svenska skol- och skattesystemen. Det finns sannerligen inga enkla handböcker till registerdata som det finns för många andra etablerade forskningsdatabaser. Jag har därför i stället tagit fasta på en av de frågeställningar som har motiverat min artikel, nämligen om den svenska toppforskningen tenderar att dra intresset från studier av Sverige. Jag har därför klassificerat de empiriska studierna efter om data avser Sverige, USA eller andra länder.

Tabell 6 visar till att börja med att andelen teoretiska produkter är något högre i de svenska bidragen, 38,5 procent mot ca 24 procent totalt. Teori

Tabell 6
Forskningsmetodik i
de 65 artiklarna

Teori	Teori med simulering	Empiri, data för Sverige	Empiri, data för USA	Empiri, andra data	Experiment
25 38,5 procent	6 9,2 procent	13 20,0 procent	6 9,2 procent	11 16,9 procent	4 6,1 procent

med simulering är i stort sett lika vanligt, liksom andelen artiklar som bygger på experiment. Empirisk forskning med data som inte har genererats från konstruerade experiment står således för 46 procent av de svenska bidragen. Här finner vi att studier med data för Sverige är 13 till antalet och står för 20 procent av det totala antalet artiklar. Empiri med data för USA är klart ovanligare men står för 9,2 procent av artiklarna. Slutligen är det relativt vanligt med data för andra länder, 16,9 procent.

Hur ska man då se på dessa skillnader? När det gäller den högre andelen teori i den svenska forskningen har jag svårt att se detta som ett problem i form av flykt från problem av relevans för Sverige. Skillnaden är trots allt inte så stor. Till detta kommer att ett fåtal framgångsrika forskare med flera bidrag till toptidskrifterna är främst teoretiker, exempelvis Per Krusell (IIES) och Jörgen Weibull (HHS), som bidragit till fem respektive tre artiklar. Torsten Persson (IIES), som har flest artiklar, har två bidrag som jag har klassificerat som teoretiska och fem som är empiriska.

Jag tycker också att andelen artiklar som använder svenska data är ganska hög, i varje fall tillräckligt hög för att motsäga tesen att publicering i toptidskrifter står i stark konflikt med att studera svensk ekonomi. Flera av de empiriska studierna med andra data än från Sverige och USA handlar om utvecklingsländer, något som brukar ges hög prioritet i forskningspolitiska sammanhang. Den sista frågan blir då om de sex artiklar som använder data för USA är ett uttryck för publiceringsmässig opportunistik för att förbättra chanserna att komma in i en amerikansk tidskrift. Det kan självfallet ligga något i detta, men det är fullt möjligt att studier baserade på amerikanska data har ett generellt intresse. Dessutom medger USA:s politiska system – med många delstater som har mycket gemensamt men samtidigt skiljer sig åt i specifika avseenden – studier som inte går att genomföra för andra länder.

Vilka är drivkrafterna bakom denna kraftiga förändring av forskningens inriktning? Hamermesh pekar på ett par tänkbara förklaringar. Teknologiska förbättringar (som Internet) har underlättat insamlingar av nya data. Den teoretiska forskningen kan ha blivit så svår att förstå att redaktörerna för dessa allmänna tidskrifter blivit mer restriktiva till att publicera sådana artiklar.

Här vill jag lägga till en tänkbar drivkraft bakom trenden mot egen data-insamling. Konkurrensen om det knappa utrymmet i de attraktiva tidskrifterna är numera knivskarp, så för att övertyga redaktörerna krävs forskningsfrågor av hög originalitet, liksom självfallet invändningsfri analys och

Tabell 7
Avtackade svenska
forskningsråd i de 65
artiklarna

Inget	Handels- banken	VR	FAS/ FORTE	Söder- berg	Wallen- berg	RJ	Bank- forskning	SIDA
28	15	8	5	6	6	2	2	1

Anm: I några fall avtackas mer än ett råd, varför summan överstiger 65.

god stilistisk framställning. Egna unika data är ett effektivt sätt att uppnå originalitet. För en ung forskare kan en datainsamling som kräver flera års arbete mycket väl framstå som karriärmässigt rationell om den kan leda till en eller flera toppubliceringar. I den mån min hypotes är korrekt tycker jag självfallet att detta är en god incitamentsstruktur.

Forskningsrådets betydelse

En viktig forskningspolitisk fråga är hur denna forskning har finansierats. Jag har därför också undersökt vilka svenska forskningsråd som avtackas i förorden; jag exkluderar utländska forskningsråd. Resultaten redovisas i tabell 7. I förhållandevis många artiklar avtackas inte något svenskt forskningsråd. Detta är inte orimligt, då en stor del av forskningen rimligen genomförs med medel från det egna universitetet eller forskningsinstitutet. Men man kan inte utesluta att en del forskare ibland slarvar med att ange finansieringskällan, varför man kanske ska tolka uppgifterna med viss försiktighet.

Handelsbanken, med flera forskningsstiftelser som ger olika former av stöd till nationalekonomisk och annan ekonomisk forskning, intar en dominerande ställning. En intressant fråga är om skillnaderna mellan råden återspeglar deras egen förmåga att välja ut den med internationella mått mätt bästa forskningen, eller om det finns andra förklaringar. Denna fråga kan troligen bara råden själva besvara genom att granska sina arbetsformer.

3. Några reflektioner

Min genomgång har gett en partiell bild av svensk nationalekonomisk toppforskning under de senaste 12 åren. Syftet har varit att bidra till debatt. Låt mig därför avsluta med några reflektioner.

En framgångsrik profession?

Har den nationalekonomiska forskningen vid svenska forskningsinstitutioner varit framgångsrik med internationella kriterier mätt? Det är svårt att komma ifrån att bidragen från forskare vid svenska institutioner har varit omfattande under den studerade perioden. Dels är antalet artiklar tämligen högt för en period av 12 år, dels är det anmärkningsvärt att hela 51 forskare vid svenska institutioner under en så pass begränsad period har publicerat på denna höga nivå. Produktionen överstiger avsevärt den sammanlagda produktionen från Danmark, Finland och Norge, trots att den totala folk-

mängden i dessa tre länder är 50 procent högre än den svenska. Svenska nationalekonomiska institutioner har således betydande resurser i form av internationellt framgångsrika forskare. Merparten av dessa återfinns i Stockholm-Uppsalaområdet med IIES i spetsen. Stockholm-Uppsala framstår som ett av de starkaste klustren i europeisk nationalekonomisk forskning.

Men jag vill ändå inte reservationslöst säga att professionen har varit framgångsrik. Skälet är att ett sådant omdöme kräver ett mått på produktivitet, att *output* (som jag har diskuterat) relateras till *input* i form av insatta resurser. Ta Finlands sex artiklar som exempel. Om dessa producerats med forskningsresurser som klart understiger tio procent av de svenska resurserna har självfallet den finska forskningen varit mer produktiv än den svenska, men inte alls lika omfattande. Tyvärr brukar produktivitetmätningar lysa med sin frånvaro vid utvärderingar av forskning. Att det är svårt att få fram tillförlitliga siffror på *input* torde vara en förklaring. Men ytterligare en förklaring kan vara att det är svårt nog att på ett rimligt sätt kvalitetsbedöma *output* och att arbetet vid utvärderingar därför ofta stannar vid en diskussion av *output*. Jag har använt publicering i en toptidskrift som kvalitetsmått och det är i bästa fall ett grovt mått på kvaliteten.

Vart är forskningen på väg?

En annan fråga gäller forskningens innehåll. Här kan man skilja mellan forskningens ämnesområden och dess fokus på empiri kontra teori. Min bedömning är att forskning som bedrivs av forskare som kallar sig nationalekonomer har breddats betydligt mot fler ämnesområden under senare decennier. Det märks också vid en genomgång av de 65 artiklarna. Inte minst är inslaget av politisk ekonomi stort. Många av dessa produkter handlar om centrala statsvetenskapliga frågor. Särskilt Torsten Persson och David Strömberg (IIES) har lämnat flera sådana bidrag. Här har det ofta handlat om att tillämpa både ekonomisk teori och empiriska metoder från den nationalekonomiska metodarsenalen på statsvetenskapliga problem. Det är också anmärkningsvärt att åtskilliga svenska nationalekonomer under senare år har publicerat i den ledande statsvetenskapliga tidskriften *American Political Science Review*.

Men numera ser man också ofta bidrag från nationalekonomer där kopplingen till ekonomisk teori t o m saknas. I sådana fall är det i stället den rent empiriska analysen som utgör det vetenskapliga bidraget. Ett exempel är en våg av studier av ledande nationalekonomer som närmast kan sägas tillhöra epidemiologi. Bland artiklarna i mitt urval kanske man bara kan hänföra en artikel till detta område, nämligen Mårten Palmes (SU) artikel tillsammans med två USA-baserade forskare om effekterna av strålningen från olyckan i Tjernobyl på svenska barns skolprestationer (Almond m fl 2009). En studie av Magnus Johannesson och Björn Wallace (HHS) och Paul Lichtenstein (KI), tillsammans med två USA-baserade forskare, där KI:s tvillingregister används för att bedöma betydelsen av arv och miljö för inställningen till

risk och altruism, är också relaterad till epidemiologi, även om utfallen här är ekonomiska (Cesarini m fl 2009). Denna bredd i dagens nationalekonomiska forskning visas också av att flera av forskarna i mitt urval har publicerat i allmänna vetenskapliga tidskrifter som *Nature*, *PNAS* och *Science*.

Det är också intressant att notera vilka forskningsfrågor som lyser med sin frånvaro. I massmedia förknippas nationalekonomi främst med konjunkturfrågor av olika slag. Men när jag har studerat innehållet i de 65 artiklarna är det svårt att hitta något bidrag som direkt handlar om sådana frågor. Jag har faktiskt svårt att finna någon produkt som handlar om problem som aktualiseras av den ekonomiska krisen som inleddes 2008.

Vad är det som driver fram så stora förändringar i forskningens inriktning som vi har sett inom nationalekonomi under senare år? Det känns helt säkert att påstå att det inte är forskningspolitiska propositioner eller universitetens strategiska planer som har drivit på. Det är i stället forskarsamhällets egen dynamik som ligger bakom. Forskare brukar försvara den nyfikenhetsstyrda forskningen och den dynamik som följer från denna. Jag är också en varm försvarare av denna. Likafullt är det viktigt att kritiskt granska utvecklingen. Jag tycker att forskningsråden – och särskilt Vetenskapsrådet – mer aktivt borde granska gränslandet mellan olika discipliner. Ofta tillämpar råden tämligen mekaniska kriterier för att fördela sina forskningsmedel mellan disciplinerna. Detta är särskilt tvivelaktigt när gränserna mellan disciplinerna håller på att ändras.

Det finns också anledning att ifrågasätta om professionen i alla avseenden har anpassat sig till utvecklingen. Ett exempel är att en så stor del av toppforskningen numera bygger på data som är insamlade av forskaren själv. Sådan datainsamling ställer krav på kompetens som kanske inte förmedlas av dagens forskarutbildning. Jag tänker här på kunskaper i urvalsteori och design av surveyundersökningar. Kurser inom forskarutbildningen som förmedlar sådan kunskap lyser, så vitt jag kan se, med sin frånvaro i både Europa och USA. I stället dominerar undervisningen om empiriska metoder av renodlad ekonometri. Undervisningen har dock förändrats under senare år, och de flesta doktorander torde numera ges tillfälle att, inom ramen för en kurs, tillgodogöra sig kunskaper som motsvarar innehållet i en lärobok som Angrist och Pischke (2009).

Har fokus på topptidskrifter gått för långt?

Slutligen kan man fråga sig om betoningen av att publicera i topptidskrifter har gått för långt. Ett problem med fokuseringen på topppubliceringar är, som jag nämnde i inledningen, att det blir mindre tid över för den tredje uppgiften. Att det finns en viss konflikt mellan att producera toppforskning och den tredje uppgiften är självklart, då tid är en knapp resurs. Konflikten accentueras troligen också av det omfattande samarbete som präglar dagens forskning. Det är svårt för en aktiv forskare att med kort varsel ge sig i kast med utredningar eller debatt om denne är uppbunden av samarbete med forskare i andra länder. Detta gäller i något mindre grad för seniora forskare

som har fasta tjänster. Men om forskarlaget innehåller yngre forskare, som för sin akademiska överlevnad måste publicera på hög nivå, är det svårt även för seniora forskare att fördröja arbetet genom att ägna sig åt andra sysslor.

Likafullt tycker jag att denna konflikt ofta överdrivs. Det är orimligt att sänka kraven på den rena forskningen för att skapa mer tid för utredning och debatt. Dessutom är det en styrka för utredningsväsendet att ha tillgång till – låt vara i begränsad omfattning – forskare som är förankrade i det internationella forskarsamhället. Till den del som forskningen handlar om Sverige är det också värdefullt att denna blir föremål för granskning och vidare diskussioner i de främsta vetenskapliga sammanhangen.

En mer berättigad farhåga är däremot att fokus på främst amerikanska tidskrifter kan minska intresset för relevanta svenska frågor och till rekrytering av forskare med begränsad kunskap om, och intresse för, Sverige. Nu tycker jag ändå att inslaget av empirisk forskning om Sverige har varit relativt omfattande. Men kanske är detta en utveckling som bör följas kritiskt.

I samband med tjänstetillsättningar är emellertid min bedömning att skillnaden mellan publicering i just topp-tidskrifter och annan vetenskaplig publicering bör tonas ned. Ofta kan man se utlåtanden som utgår från att topppublikationer är ett nödvändigt villkor för att tillhöra toppkandidaterna. Detta kan få olyckliga konsekvenser.

På kort sikt är det ofrånkomligt att en artikel i en topp-tidskrift signalerar hög originalitet och kvalitet. För den enskilde forskaren är sådan publicering därför ett effektivt *medel* för att få uppmärksamhet. Men *målet* måste rimligen vara att få ett faktiskt genomslag för sin forskning. I regel tar det tid innan det visar sig om bidraget är så värdefullt som topppubliceringen signalerar. Det är naturligt att utgå från att det finns en hel del spridning i det faktiska genomslaget för olika forskningsbidrag. Oswald (2007) visar detta på ett effektivt sätt. Han undersöker artiklar från 1981 i några topp-tidskrifter och några lägre rankade tidskrifter. Han mäter sedan artiklarnas faktiska genomslag med antalet citeringar under de följande 25 åren. Det visar sig då att det för varje tidskrift finns en betydande spridning i artiklarnas faktiska genomslag. Även om topp-tidskrifterna i genomsnitt hamnar klart högst så har de mest citerade artiklarna i de lägre rankade tidskrifterna betydligt fler citeringar än de minst citerade artiklarna i topp-tidskrifterna. Vid tjänstetillsättningar i Sverige handlar det ofta om att bedöma bidrag som är 10–15 år gamla. Då finns bättre indikatorer på genomslag än tidskriftens formella status.

REFERENSER

Almond D, L Edlund och M Palme (2009), "Chernobyl's Subclinical Legacy: Prenatal Exposure to Radioactive Fallout and School Outcomes in Sweden", *Quarterly Journal of Economics*, vol 124, s 1729–1772.

Angrist, J och S Pischke (2009), *Mostly Harmless Econometrics: An Empiricist's Companion*,

Princeton University Press, Princeton, NJ.

Card, D och S DellaVigna (2013), "Nine Facts about Top Journals in Economics", *Journal of Economic Literature*, vol 51, s 144–161.

Cesarini, D, C T Dawes, M Johannesson, P Lichtenstein och B Wallace (2009), "Genetic

Variation in Preferences for Giving and Risk Taking”, *Quarterly Journal of Economics*, vol 124, s 809–842.

Hamermesh, D (2013), ”Six Decades of Top Economics Publishing: Who and How?”, *Journal of Economic Literature*, vol 51, s 162–172.

Jonung, C och A-C Ståhlberg (2003), ”Nationalekonomins frukter – även för kvinnor?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 31, nr 3, s 1–16.

Oswald, A J (2007), ”An Examination of the Reliability of Prestigious Scholarly Journals: Evidence and Implications for Decision-Makers”, *Economica*, vol 74, s 2–31.